

PO-pålägg och konkurrensutsatt verksamhet

Landstingen lägger ut allt större del av sin verksamhet på externa utförare. Under 2009 utgjorde köp av verksamhet cirka 15 procent av landstingens kostnader. Landstingen köper verksamhet framförallt inom specialiserad somatisk vård och primärvård.

Vid upphandlingar enligt lagen om offentlig upphandling (LOU) är syftet ofta att uppnå effektiviseringar. Förfrågningsunderlaget och det kontrakt som upprättas med utföraren, ligger till grund för hur verksamheten ska drivas. Landstinget kan upprätta en självkostnadskalkyl för att kunna bedöma anbuden och ibland även för att lämna ett eget regianbud.

När verksamhet upphandlas enligt lagen om valfrihetssystem (LOV) är syftet att brukaren ska få möjlighet att välja vem som ska utföra tjänsten. Ersättningsnivåerna ska vara fastställda redan vid upphandlingen och beräknas ofta med landstingens egna kostnader som bas. De slutliga ersättningsnivåerna kan sedan avvika såväl uppåt som nedåt jämfört med en självkostnadskalkyl. Utgångspunkten bör vara konkurrensneutrala ersättningar som ger rättvisa och likvärdiga villkor, oavsett huvudman. De som utför uppdragen konkurrerar med kvalitet i tjänsteutförandet och inte med pris.

I samband med självkostnadskalkyler eller beslut om ersättningsnivåer uppstår frågor om vilka kostnader som ska ingå vid en jämförelse med ett konkurrerande anbud och i landstingens beräkningar av ersättningsnivåer. Kostnaderna för den egna personalen är oftast den största posten. Lönekostnaderna är vanligtvis inte svåra att fördela och därmed bör uppgifterna från löne- och redovisningssystem vara rättvisande. Däremot är det inte säkert att det redovisade PO-pålägget motsvarar de verkliga kostnaderna. Om en och samma procentsats används för samtliga löner måste justeringar göras när en självkostnadskalkyl ska beräknas. Genom att differentiera PO-pålägget direkt i bokföringen underlättas arbetet med att beräkna självkostnader och ersättningsnivåer. Beslutsunderlagen blir därmed mer korrekta.

En annan aspekt att tänka på är hur framtida kostnadsökningar regleras i vissa avtal. Om ersättningsnivåerna ses över och fastställs inför varje budgetår kan landstinget anpassa dem efter kostnadsutvecklingen. Om ersättningarna däremot är fastställda för flera år, eller förändras i takt med index, kan upphandlande landsting inte ändra priset till externa utförare utifrån det aktuella läget.

Genom att differentiera PO-pålägget och därmed få mer rättvisande bokföring kan politikerna få bättre underlag för prioriteringar mellan olika verksamheter.